

اپرونده

«نگاهی بر راه پر پیچ و خم
ترویج علم در ایران»

نگاهی بر راه پرپیچ و خم ترویج علم در ایران

علیرضا صبا

دانشجوی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران

Alireza.saba@ut.ac.ir

یک بار که داشتم نهج البلاغه را ورق می‌زد، به یکی از زیباترین کلمات قصار حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام برخوردم؛ «هر ظرفی به آنچه در آن نهند پر شود؛ مگر ظرف دانش که هرچه در آن نهند فزونی یابد.» و به راستی این سخن چه زیباست و آدمی را به فکر فرو می‌برد. فکر اینکه چه بسیارند رازهای سر به مهری که انسان در طول تاریخ از عالم طبیعت کشف کرده و چطور این رازهای سر به مهر را به نسل‌های بعدی انتقال داده و از آن برای ساختن زندگی بهتر و آسان‌تر بهره برده است. پرده‌برداری از بخشی از این رازها در دایره علم قرار می‌گیرد. علمی که ما را تبدیل به پرنده نمی‌کند اما همانند پرنده‌ای در آسمان به پرواز درمی‌آورد؛ علمی که ما را تا نقاط بسیار دوردست کهشان به پیش می‌برد و راهگشای ما برای بیرون آمدن از دل تاریکی‌های نادانی است. دانشمندان نقشی مؤثر و کلیدی در علم دارند. شاید بهتر باشد خیل عظیم دانشمندان مشتاق علم را در سه گروه تقسیم کنیم؛ دانشمندان تولیدگر علم، توسعه‌دهندگان علم و مروجان علم. مروجان علم افرادی هستند که دغدغه دارند علم را به دست مردم برسانند و آن‌ها را نیز در لذت دانایی سهیم کنند. شاید به درازای ۱۵۰ سال باشد که مردم ایران در راه تجدد و علم قدم گذاشته‌اند؛ راهی که با تأسیس دارالفنون شروع شد و اکنون صدها دانشگاه و مرکز آموزش عالی از دل آن بیرون آمده است. حال این پرسش به وجود می‌آید که در طول این ۱۵۰ سال و با گام نهادن ایران در راه پر پیچ و خم تجدد و علم، مروجان علم در ایران چه کرده‌اند؟

قسم به قلم و آنچه که ترویج می‌کند

روزنامه‌هایی که از همان زمان آغاز به کار کرد روزنامه دولت علیّه ایران بوده است. روزنامه‌نگاری علمی هم از همین زمان در ایران متولد شده است. از ۷ دی ۱۲۴۲ش، روزنامه علمیّه دولت علیّه ایران به مدیریت علیقلی میرزا اعتضادالسلطنه شکل گرفته است. از دیگر روزنامه‌های این دوره که بخشی از آن‌ها به ارائه و انتشار مسائل علمی اختصاص داشت می‌توان به روزنامه مریخ از سال ۱۲۹۶ق و به مدیریت محمدحسن صنیع الدوله و روزنامه حکمت از سال ۱۳۱۷ق و به مدیریت میرزا محمد مهدی بیگ تبریزی (زعیم الدوله) اشاره کرد.

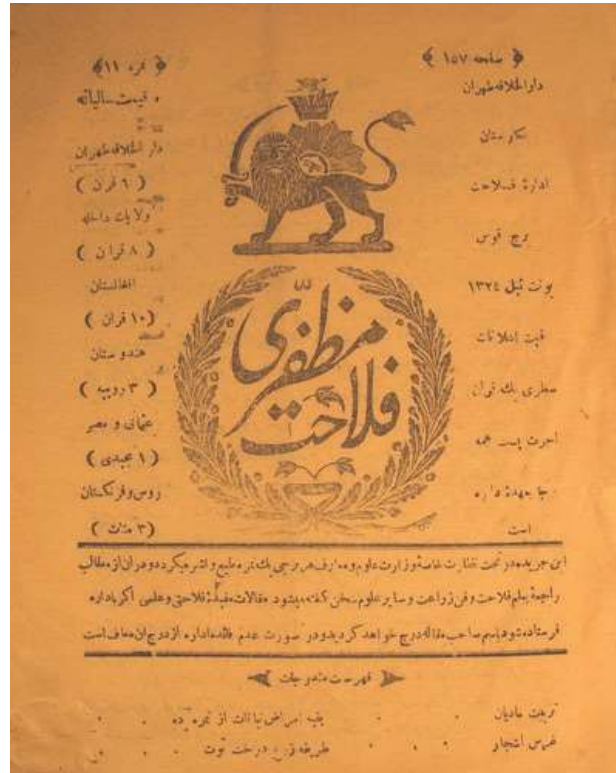
بعد از آن نشریه فلاح مظفری در سال ۱۲۷۹ش و نشریه طبابت در سال ۱۲۸۲ش، به ترتیب در زمینه انتقال علوم کشاورزی و زراعت و دیگری در زمینه بهداشت منتشر شدند. نشریه فلاح مظفری را پایه و آغازگر تولید مجله در ایران می‌دانند. کشاورزی در آن دوران یکی از مهم‌ترین و راهبردی‌ترین علوم ایران بود و در نتیجه همین اهمیت بوده است که دقیقاً در همین سال ۱۲۷۹ش مدرسه فلاح مظفری در شهر کرج تأسیس می‌شود؛ جایی که امروز به

نخستین عصری که مروجان علم با استفاده از آن کار ترویج علم را آغاز کرده‌اند؛ روزنامه‌نگاری و قلم بود. شاید امروزه دیگر کم‌کم شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی، روزنامه‌ها و نشریات را به حاشیه رانده باشند اما هیچ‌کس نمی‌تواند نقش تأثیرگذار رسانه‌های چاپی و نوشتاری در خط‌دهی به افکار عمومی کشور را کتمان کند. این نقش در طول قرن‌ها که گذشت توانست سرمنشاء تغییرات بسیاری در رویه‌ها و رویکردهای مردم ما باشد. چه آگاهی‌بخشی‌هایی که از طریق همین رسانه‌های مکتوب و روزنامه‌ها توانسته نگرش مردم ما را تغییر دهد و اتفاقات بزرگی را در قرن معاصر رقم بزند.

داستان روزنامه در ایران خود داستانی است به درازای مبدأ تاریخ تحول‌خواهی ایران. امیرکبیر، به عنوان یکی از چهره‌های بزرگ تحول‌خواهی ایران، در دوران صدارت هرچند کوتاهش باعث و بانی خدمات بی‌شماری در راستای پیشرفت و تحول ایران شده است و نخستین روزنامه‌ها و جراید کشور در دوران صدارت او به طور منظم انتشار خود را آغاز کردند. شخص امیرکبیر به تأسیس روزنامه وقایع/اتفاقیه همت گمارد. از دیگر

تصویری از روزنامه دولت علیه ایران

تصویری از روزنامه فلاح مظفری

نسل‌هایی که پای دانشمند بزرگ شدند

مجله دانشمند یکی از قدیمی‌ترین و باسابقه‌ترین مجلات در حوزه ترویج علم است که از آبان ۱۳۴۲ فعالیت خود را آغاز کرد. شاید نخستین جرقه‌های علاقه‌شان به علم در بسیاری از فعالان حوزه ترویج علم این زمان از رویای دانشمند شدن به وجود آمده باشد.

نخستین شماره دانشمند در اول آبان‌ماه ۱۳۴۲ و با شعار «سخنان نو از جهان تازه برای نسل جدید از دانش امروز و پژوهش فردا» منتشر شد. صاحب امتیاز مجله، عفت عمیدی نوری و مدیران آن مصطفی الموتی و نصرالله شیفته بودند.

ماهنامه دانشمند در سال ۱۳۶۲ به بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی انتقال داده شد و از سال ۱۳۶۳ نام بنیاد مستضعفان به‌عنوان صاحب امتیاز در نشریه قید شده‌است. در این دوران، علی میرزایی تا تیر ۱۳۷۲؛ احمد فرمد تا اسفند ۱۳۷۵ و علیرضا کریمی تا سال ۱۳۸۶ مدیرمسئول و سردبیر این نشریه بوده‌اند. از این تاریخ به بعد، یعقوب مشفق به‌عنوان مدیرمسئول و علی‌اکبر قزوینی به‌عنوان سردبیر دانشمند

عنوان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران آن را می‌شناسیم.

نکته دیگری که شاید برای ما فعالان نشریات دانشجویی جای توجه دارد این است که دقیقاً در همین پردیس کشاورزی و منابع طبیعی و از سال ۱۳۱۷ش نخستین نشریه علمی تهیه شده توسط دانشجویان این مرکز منتشر شده است. یکی دیگر از نشریات علمی ترویجی آن دوران نشریه علمی دنیا به مدیریت تقی ارانی، روشنفکر چپ‌گرا بوده است که از بهمن ۱۳۱۲ش تا خرداد ۱۳۱۴ش فعالیت کرد.

اما به زمان حال بیاییم. هیچکدام از نشریاتی را که تا کنون نام بردیم به جز در موزه‌ها نمی‌توان پیدا کرد و فضای مطبوعات علمی کشور فضای دیگری است. امروزه در رشته‌ها و تخصص‌های مختلف، شاهد نشریات با نگاه‌ها و رویکردهای مختلفی در زمینه علم و ترویج آن هستیم. خوب است سه نشریه‌ای را که روی کیوسک‌های مطبوعاتی سروکله‌شان پیدا می‌شود بررسی کنیم.

تصویری از شماره ۸ در سال ۱۳۴۵، در کنار یک ویژه نامه در سال ۱۳۶۵، و دو شماره جدید در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۹

در پاییز ۱۳۸۸، مؤسسه همشهری امتیاز این مجله را خرید. سه شماره نخست آن به سردبیری مصطفی اشعری، منتشر شد و سپس سردبیری این مجله به سیامک رحمانی، از روزنامه‌نگاران شناخته شده‌ای که سال‌ها در مجموعه همشهری سابقه داشت، سپرده شد. دبیر تحریریه دوهفته‌نامه دانستنیها در این دوره مهدی صارمی‌فر، روزنامه‌نگار علم، بود. در سال ۱۳۸۹ انتشار دانستنیها به شکل دوهفته‌نامه آغاز و به سرعت به یکی از نشریات موفق و پرتیراژ مجموعه همشهری بدل شد. در آغاز سال ۱۳۹۰ و با تغییراتی محمد جباری، که پیش از آن جانشین سردبیر همشهری جوان بود، سردبیر دانستنیها شد. در شهریور ۱۳۹۷ همه مجلات همشهری به بخش خصوصی سپرده شد و پس از آن مجلات همشهری از جمله دانستنیها به مدیریت علی رزاقی بهار و به سردبیری، مهدی صارمی‌فر منتشر می‌شود.

خاطره شیرین سال‌های دور نشریه دانستنیها با شعار «اولین مجله تمام رنگی» از یاد بسیاری از اهالی فرهنگ و مطبوعات نرفته‌است. دانستنیها با اطلاعات جذاب و عکس‌های حیرت‌انگیزش یکی از نام‌های معتبر دنیای مجلات ایران است؛

فعالیت داشته‌اند و از سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۹۵ با وجود تغییراتی که در این مدت انجام شده، مینو مهرعلی به‌عنوان مدیر تولید و ناصر شبستری به‌عنوان مدیر اجرایی در این نشریه فعالیت می‌کردند. از سال ۱۳۸۸ با تشکیل مؤسسه تحقیق و توسعه دانشمند، امتیاز این نشریه به این مؤسسه واگذار شد. از ابتدای سال ۱۳۹۴ این نشریه به مدیر مسئولی سید حامد عسگری منتشر شده که مدت کمتر از یکسال محمدجواد ترابی به‌عنوان سردبیر در این نشریه فعالیت کرد، سپس سید محمدعلی ضیائی سردبیر شد و سمت دبیر تحریریه به ترتیب به عهده هدا عربشاهی، سلیمان فرهادیان و علی رنجبران گذاشته شد. هم‌اکنون علی خطیبی مدیر مسئول، حامد عظیم‌زادگان سردبیر و آزاده ارشدی دبیر تحریریه این مجله هستند. دانشمند چندی است که تحریریه آنلاین خود را به‌صورت آزمایشی راه‌اندازی کرده‌است.

مجله دانشمند قدیمی‌ترین نشریه علمی فناوری ترویجی کشور است که ۵۷ سال بی‌وقفه منتشر شده و برای چند نسل یکی از در دسترس‌ترین منابع علمی بوده‌است. در سال‌های آغازین فعالیت دانشمند، تقریباً هیچ نشریه علمی در پیشخوان روزنامه‌فروشی‌ها دیده نمی‌شد و شاید بتوان یکی از دلایل اقبال عمومی از آن را همین موضوع دانست. دانشمند در دوره‌ای فعالیت خود را آغاز کرد که جهان شاهد جنگ سرد و رقابت‌های علمی و فناورانه کشورهای آمریکا و شوروی به خصوص بر سر تسخیر فضا و پیشرفت‌های هسته‌ای و پزشکی بود و بازتاب ابعاد علمی این رویدادها تأثیر زیادی بر شناخته‌تر شدن نشریه در آن زمان داشت. از طرفی دیگر در کشور نیز تأسیس دانشگاه‌های جدید و فعالیت‌های علمی نوین در آن‌ها بر توجه مردم به مقوله علم می‌افزود. با نگاهی به آرشیو دانشمند می‌توان نام‌های بزرگی را به‌عنوان سردبیر، ویراستار، نویسنده و مترجم در شناسنامه این مجله دید.

دانستنیها؛ محبوب جوان‌ها

دانستنیها نشریه‌ای علمی ترویجی است که از سال ۱۳۵۸ تاکنون منتشر می‌شود و نگاهی عامه‌پسندانه به حوزه‌های مختلف علم و فناوری دارد. مجله دانستنیها ابتدا با نام دانستنیها برای جوانان در سال ۱۳۵۸ توسط فرانسه بهزادی منتشر شد و پس از چند شماره که با استقبال گسترده مخاطبان روبه‌رو شد، نام مجله به عنوان کوتاه دانستنیها تغییر پیدا کرد.

نشریه‌ای که در آن آخرین اخبار و گزارش‌های علمی با زبانی ساده و قابل فهم برای عموم مخاطبان ارائه می‌شود. این نشریه از همان ابتدای کار نگاهی عامه‌پسند داشت به هر آنچه «دانستنی» نام می‌گیرد و موضوعات مربوط به دانش و فناوری، طبیعت و تاریخ از جمله سرفصل‌های مطالب آن بود. این نشریه علمی ترویجی که عنوان «نخستین مجله دایره المعارفی و تمام رنگی ایران» را به نام خود کرد، توانست در ابتدای دهه ۶۰ به فروش چند صد هزار نسخه در ماه دست پیدا کند.

نجوم برای دیدن ستاره‌هایی که بالای سرمان هستند

این مجله تنها به تولید مطالب و محتوا اکتفا نکرده بلکه شروع به کارهای اجرایی در جهت ترویج علم هم کرده است. در سال‌های اخیر هماهنگی برگزاری جنبش‌های ایرانی جستجوی سیارک (All Iran Asteroid Search Camping) از سوی مجله نجوم در جریان همکاری جمعی از منجمان آماتور ایرانی با مؤسسه همکاری بین‌المللی جستجوی نجومی (IASC) موجب ثبت و کشف تعداد قابل توجهی از سیارک‌ها و اجرام نزدیک زمین در مرحله مشروط (Provisional) شده‌است. این مجلات تنها مختصری از فعالیت‌های مکتوب حوزه روزنامه‌نگاری در ترویج علم بود. روزنامه‌نگاری یک میراث زنده و مستند برای فعالان حوزه ترویج علم است. میراثی ماندگار که در طول ۱۵۰ سال اخیر توانسته آگاهی بخشی در زمینه علم را برای ایرانیان فراهم کند.

صدا، دوربین، ترویج!

از زمانی که پای قاب جادویی تلوزیون در خانه‌های ما باز شده است؛ بخش مهمی از وقتمان را پای آن را صرف می‌کنیم. مگر می‌شود چنین بستری با این همه ظرفیت وجود داشته باشد و فعالان و دغدغه‌مندان حوزه ترویج علم نخواهند از آن استفاده کنند؟ امروزه آثار سینمایی و تلوزیونی تبدیل به رویدادی رایج برای ترویج علم شده‌اند؛ راهی که در کنار نشریات و مطبوعات، عطش علاقه‌مندان به علم را سیراب می‌کند. چهره‌های بسیاری بوده‌اند که در جهت ترویج علم از صفحه جادویی تلوزیون تلاش کرده‌اند. در این بخش با سه چهره مؤفق فعال در حوزه علم از قاب جادویی، بیشتر آشنا می‌شویم.

ماهنامه نجوم، نخستین ماهنامه عمومی فارسی زبان در زمینه اخترشناسی است که از مهر ۱۳۷۰ پیوسته منتشر می‌شود. دکتر رضا منصوری، کیهان‌شناس ایرانی و استاد دانشکده فیزیک دانشگاه صنعتی شریف، صاحب امتیاز و مدیرمسئول این مجله است. ماهنامه نجوم یکی از پرسابقه‌ترین نهادهای ترویج علم در ایران به‌شمار می‌رود. این مجله در سال ۱۳۹۳ به دلیل ۲۳ سال انتشار مستمر و تلاش برای ایجاد و رشد اجتماع علمی در عرصه دانش نجوم، مبارزه با شبه علم و خرافات، پایبندی به معیارهای رعایت دقت و صحت علمی، علمی کردن زبان فارسی و کوشش در این راه که علم بخشی از فرهنگ ایران زمین شود، برنده پانزدهمین جایزه ترویج علم ایران شد.

برخی از مهم‌ترین فعالیت‌های نجومی صورت گرفته در سال‌های پس از انتشار نجوم، ساماندهی و فهرست‌برداری از گروه‌های نجوم آماتوری در ایران، آغاز رقابت مسیه ایران یا ماراتن مسیه، استمرار در برگزاری این رقابت و ایجاد تحول در شیوه برگزاری آن، تأسیس وبگاه فارسی‌زبان نجومی، راه‌اندازی و ارائه محتوای علمی در کانال تلگرام و صفحه اینستاگرام توسط جمعی از علاقه‌مندان همکار این ماهنامه، راه‌اندازی کلاس‌های آموزش نجوم برای کودکان و بزرگسالان، برگزاری گشت‌های نجومی با هدف آشناسازی خوانندگان مجله با فعالیت‌های رصدی و عکاسی نجومی و همچنین برگزاری نشست‌ها و سمینارهای گوناگون و برنامه‌های ترویجی از جمله روز جهانی نجوم، روز جهانی سیارک و نمایش‌های سینما فضا با موضوع نقد و بررسی فیلم‌های مرتبط با دنیای ستاره‌شناسی و فضا از جمله فعالیت‌های این ماهنامه در سه دهه اخیر بوده‌است.

جام جهان بین میرفخرایی در جام جم

اسماعیل میرفخرایی

مرد فیلم‌های مستند

آیا تا کنون نام منوچهر مشیری را شنیده‌اید؟ مشیری یکی از آن مستندسازهای فعال و پای کاری است که به تولید آثاری در زمینهٔ چهره‌های مطرح و مشهور علمی شهرت دارد. وی متولد ۲۴ آذر ۱۳۳۰ در همدان است. دیپلم ریاضی گرفته و تحصیلات خود را در مدرسهٔ عالی تلویزیون و سینما در رشتهٔ فیلم‌برداری ادامه داده است و پس از آن رشتهٔ جامعه‌شناسی در دانشکدهٔ علوم اجتماعی دانشگاه تهران با گرایش پژوهشگری را برگزیده است. فعالیت مستمر در سازمان صدا و سیما با عنوان پژوهشگر، نویسنده، کارگردان و فیلم‌بردار که بخشی از آن در مراکز تلویزیونی کرمان، ساری و شهر کرد بوده است از سوابق وی است. وی هفت فیلم مستند اجتماعی در سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۱ ساخته که به دورهٔ طلایی مستند اجتماعی تلویزیون معروف شده است. مهم‌ترین اقدام او در حوزهٔ سینمای مستند علمی ساخت ۴۲ عنوان فیلم مستند علمی بوده که ۲۱ مورد آن مستندهای پرتنه از شخصیت‌های فرهنگی، علمی و هنری ایران است. از جمله شخصیت‌هایی که مشیری آن‌ها را در قاب تصویر آورده می‌توان به دکتر بدالزمان قریب، دکتر جعفر شهیدی، پرفسور فضل‌الله رضا، دکتر محمد معین و علامه دهخدا اشاره کرد. وی جوایز متعددی را در طول دوره فعالیت خود به دست آورده است.

منوچهر مشیری

اسماعیل میرفخرایی تهیه کننده مولف، پایه‌گذار برنامه‌های علمی در رادیو و تلویزیون و از پیشگامان فعالیت این رسانه در ایران است. میرفخرایی سال ۱۳۲۵ در تهران بازارچه شیخ هادی متولد شد. وی تحصیلات ابتدایی خود را در دبستان رشديه به پایان رساند و در ادامه دبیرستان رهنما پذیرای میرفخرایی در رشتهٔ طبیعی بود. در سال ۱۳۴۳ میرفخرایی وارد دانشکدهٔ علوم دانشگاه تهران می‌شود و در رشتهٔ زیست‌شناسی تحصیل می‌کند. شاید نخستین بنیان‌ها و اندیشه‌های علاقه‌مندی میرفخرایی به علوم و مرزهای دانش در همین سال‌ها قوت و شکل می‌گیرد؛ از این رو از نوزده سالگی گویندگی در این عرصه را آغاز می‌کند.

او در سال ۱۳۴۵ به عنوان نخستین مجری در تلویزیون حضور یافته و با گذشت اندک زمانی با توجه به توانایی‌های فردی که در امر عرضهٔ صحیح برنامه به مخاطب داشت، برنامه‌های علمی را در تلویزیون ملی راه اندازی کرد.

عمده‌ترین فعالیت رسانه‌ای میرفخرایی با برنامه‌هایی همچون چشم‌انداز در سال ۱۳۵۱، عصرانه در سال ۱۳۵۶ در رادیو و دانش به سال ۱۳۵۰ و ره آورد در سال ۱۳۵۶ در تلویزیون ادامه می‌یابد. او در همان سال‌ها برای تحصیل در مقطع کارشناسی رشتهٔ تولید برنامه در رادیو و تلویزیون به آمریکا می‌رود و کارشناسی ارشد را نیز در رشتهٔ ارتباطات و آموزش ادامه می‌دهد. میرفخرایی بعد از بازگشت به ایران و احاطه به چهارچوب و ساختارهای رسانه، مدیر برنامه‌های علمی و فرهنگی در شبکهٔ دو تلویزیون شد. او در سال ۱۳۵۷ بازنشسته شد و برای تکمیل تحصیلات خود به استرالیا رفت اما به هنگام تیز دانشگاهی در مقطع دکتری از ارائهٔ آن منصرف شد و به ایران بازگشت؛ در نتیجه فصلی دیگر از فعالیت‌های رسانه‌ای وی رقم خورد. برنامه‌های معماری ایرانی، جمعیت - حال - آینده، با طبیعت، پرتو، ارتباط ایرانی، گنج دوران، گفتگو و دهها برنامهٔ دیگر در دوران، حاصل تلاش و علاقه‌مندی وی به رسانه است. اسماعیل میرفخرایی در طول همهٔ سال‌های فعالیت خود در رسانه‌های ایرانی هرگز خود را صرفاً محدود و محصور به امر اجرا در تلویزیون یا رادیو نکرد. وی بر مبنای شناخت‌نامهٔ فنی و محتوایی رسانه تولیدگر برنامه‌های گوناگون در این عرصه است. از این رو بر اساس خدمتگزاری وی به رسانهٔ دیروز و امروز می‌بایست او را یک برنامه‌ساز تمام عیار در همهٔ دوران حیات کاریش دانست که ماحصل آن تولید بیش از ۵۰۰ برنامه در رادیو و تلویزیون است.

مرد جوان این روزهای ترویج علم

در سایت دیجی کالا مگ تولید کرد. او همچنین پادکست میرکت را با حضور اسماعیل میرفخرایی تولید می‌کند. برنامه‌سازی در حوزه ترویج علم مسئله‌ای است که می‌تواند خلاقیت فعالان این حوزه را به ظهور بنشانند. افراد دغدغه‌مند و خلاق بسیاری هستند که با تولید انواع پادکست‌ها، برنامه‌های اینترنتی و دیگر برنامه‌های زنده و حضوری توانسته‌اند در این سال‌ها، علم را ترویج کنند.

زیر همین آسمان و روی همین خاک

در ایران ترویج علم مفهومی به نسبت جدید است اما تلاش‌های خوبی در این زمینه شده است. تأسیس نهادهایی مانند انجمن ترویج علم یا حتی تأسیس موزه‌ها و رصدخانه‌ها و دیگر مراکز علمی ترویجی نشان از علاقه و درک مردم ایران به فراگیری و ترویج علم دارد. اما این گام‌ها کافی نیست؛ ما تازه در ابتدای مسیر هستیم. شاید ما ایرانیان تازه پس از برداشتن دو گام مهم نشریات علمی و برنامه‌های علمی به گام سوم و مهم فضای مجازی رسیده و ظرفیت‌های این فضا را برای ترویج علم به کار گرفته باشیم.

در ایران، جوانان دغدغه‌مند بسیاری هستند که علاقه دارند در راه ترویج‌کنندگان قدم بگذارند. چه عشق و علاقه‌ای دارند این جوان‌ها برای آن که شور و شوق درک علم، این رازهای سر به مهر هستی را با دیگران به اشتراک بگذارند. جوانانی امیدوار که آینده علم در ایران را رقم خواهند زد.

«باش که بینی

ساخته‌اند این جوان‌های برومند،

پایگه آرزو، سرای وطن را

پنجره‌اش از غبار و سوسه‌ها پاک

زیر همین آسمان و روی همین خاک»

دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی

سیاوش صفاریان‌پور در جشنواره دانشجویی روز جهانی علم در خدمت صلح و توسعه در دانشگاه تهران در سال ۱۳۹۷

تصور نمی‌کنم از علاقه‌مندان به ترویج علم باشید و تا به حال چهره شاد و جوان او را ندیده باشید؛ چهره‌ای که با برنامه چرخ شهرت یافته است. سیاوش صفاریان‌پور چهره معروف و جوان ترویج علم این روزهای کشور ماست. او به همراه برادرش محمدفؤاد صفاریان‌پور در بهار ۱۳۷۶ به ساختمان صدا و سیما رفت و حضورش در صدا و سیما با ظهور دنباله‌دار هیل-باپ در آسمان آغاز شد.

سیاوش صفاریان‌پور از سال ۱۳۸۰ همراه برادرش مشغول به ساخت برنامه آسمان شب شد که یکی از قدیمی‌ترین برنامه‌های نجومی هفتگی در ایران است. علاوه بر این او از سال ۱۳۷۸ به مناسبت‌های گوناگون نجومی مانند خورشیدگرفتگی، ماه‌گرفتگی، نوروز و ... به تولید ویژه‌برنامه‌های نجومی می‌پردازد که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان گذر زهره، آخرین کسوف قرن، اولین خسوف قرن و طولانی‌ترین کسوف قرن را نام برد.

سیاوش صفاریان‌پور علاوه بر برنامه‌های نجومی، برنامه‌های تلویزیونی دیگری نیز تولید کرده‌است که تیک تاک و دایره، چرخ، کاروانسرا، موتور جستجو از جمله آن‌هاست. او همچنین در برنامه‌های مردم ایران سلام، دایره و رادیو هفت به عنوان مجری حضور داشته‌است. کندو تجربه‌ای متفاوت در برنامه‌سازی علمی صفاریان‌پور است. برنامه‌ای پربیننده در تابستان ۱۳۹۰ در شبکه چهار سیما که به واکاوی و بیان جذابیت‌های جهان دانش می‌پرداخت و علم را به زبان ساده در زندگی روزمره جستجو می‌کرد. او در طی سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۸ به مستندسازی مهم‌ترین خورشید گرفتگی‌های جهان پرداخته‌است که حاصل آن مستند تلویزیونی جویندگان کسوف است. سیاوش صفاریان‌پور یکی از اعضای مؤسس و عضو شورای مرکزی پروژه بین‌المللی صلح ستارگان است؛ صلح ستارگان پروژه‌ای بین‌المللی است که سعی در ترویج علم و صلح دارد.

در تیر ماه سال ۱۳۹۰ وبگاه دانش فضایی اعلام نمود که سیاوش صفاریان‌پور با ساخت و انتشار برنامه جدیدی به نام راه شیری در آن وبگاه، قرار است دوستداران برنامه آسمان شب را در اینترنت دور هم جمع کند. تلویزیون اینترنتی دانش فضایی اولین برنامه خود را به مناسبت رویداد تاریخی آخرین پرتاب شاتل‌های فضایی پخش کرد. تولید برنامه حرفه‌ای فارسی‌زبان و پخش اختصاصی آن در اینترنت رویداد منحصر به فردی در ایران است. سیاوش صفاریان‌پور در روز مرگ استیون هاوکینگ برنامه‌ای را با نام خداحافظ آقای هاوکینگ!